

E. Morawiec

"Organizacja studiów filozoficznych w Zakładach Teologicznych w Polsce w dobie obecnej", J. Herbut : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 1/2, 306-308

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W mniemaniu autora są to trzy zasadnicze człony augustyńskiego argumentu. Chętnie znowu widziałoby się pokazanie sposobu, w jaki Augustyn wykorzystał je w czynności dowodzenia. Jeśli wyżej wymienione prawdy stanowią rzeczywiście w pełnym tego słowa znaczeniu człony dowodzenia, to między nimi winny występować odpowiednio określone relacje. Autor w odczycie nie pokazał sposobu wykorzystania ich przez Augustyna w dowodzie w „De libero arbitrio“, ani też nie wskazał na relacje istniejące między nimi. Ograniczył się jedynie do bardzo ogólnych określeń roli tych „członów“, posługując się terminologią nie zawsze odpowiadającą terminologii współczesnej teorii dowodzenia, czy nawet rozumowania. Wydaje się, że cały referat ograniczał się jedynie do ogólnego opisu wyżej wymienionych trzech prawd.

E. Morawiec

6. Herbut J., Organizacja studiów filozoficznych w Zakładach Teologicznych w Polsce w dobie obecnej

(streszczenie)

Autor w referacie stawia sobie dwa zadania: zarysować — na podstawie otrzymanych z różnych seminariów informacji — stan faktyczny studiów filozoficznych w seminariach polskich, przedstawić pewne uwagi i postulaty-odnoszące się do niektórych punktów tych studiów — wysuwane bądź przez profesorów filozofii, bądź zawarte w artykułach dotyczących kształcenia seminaryjnego, opublikowanych w ostatnich latach w naszych czasopiśmiech.

Stan faktyczny studiów filozoficznych w polskich zakładach teologicznych autor przedstawił w drodze omówienia takich zagadnień jak: rozkład przedmiotów filozoficznych, zajęcia praktyczne, profesoria, podręczniki i egzaminy.

W związku z zagadnieniem rozkładu przedmiotów filozoficznych autor omówił sprawy kolejności wykładania różnych dyscyplin filozoficznych, poruszył zagadnienie wykładów monograficznych i pomocniczych, wspominał również o ilości godzin przeznaczonych na studium filozofii i języku wykładowym. Te sprawy omawiał korzystając z danych o faktycznym stanie w seminariach. Przez „zajęcia praktyczne“ autor rozumie: seminaria naukowe, proseminaria, ćwiczenia i dysputy. Przedstawił krótko, które z nich i w jakiej ilości są uprawiane w seminariach. Wiele miejsca poświęcił autor zagadnieniu podręczników do filozofii używanych aktualnie w seminariach. Odpowiedzi nadesłane autorowi od profesorów poszczególnych seminariów na przesłane im pytanie: jakie podręczniki dla poszczególnych dyscyplin filozoficznych uważa się za najbardziej odpowiednie, pozwoliły mu zorientować się w mnogości poglądów na ten temat, jak również odzwierciedliły treść i metodę wykładów filozofii w naszych seminariach. Prelegent przytoczył zbiór nadesłanych mu opinii wprawdzie niekompletny, ale bardzo różnorodny. Sprawa egzaminów z przedmiotów filozoficznych nie przedstawia się również jednolicie. Stwierdzono następujące formy kontroli wiedzy studentów: egzaminy półroczne po pierwszym semestrze, zasadniczo z każdego przedmiotu; egzaminy roczne także zasadniczo z każdego przedmiotu. Z innych form kontroli wiedzy spotyka prócz wyżej wymienionych, okresowe kolokwia względnie powtórki, pisemne prace klauzurowe, a nawet, w niektórych seminariach, odpytywanie

na lekcjach. W niektórych zakładach spotyka się tzw. rigorosum z filozofii po drugim roku studiów. Składają się na nie prace pisemne i egzamin ustny. Prawie we wszystkich seminariach obowiązują studentów lektury książek i artykułów z zakresu filozofii.

Część drugą artykułu zatytułowaną: uwagi i postulaty, autor rozpracował, omawiając takie zagadnienie jak: charakter studiów seminaryjnych, studia filozoficzne, wykłady i ćwiczenia, wykłady monograficzne i przedmioty pomocnicze, seminaria naukowe, podręczniki, oraz kontrola wiedzy studentów.

W związku z pierwszym zagadnieniem (charakter studiów seminaryjnych) autor zaznaczył, iż przygotowanie do pracy duszpasterskiej, które jest niewątpliwie głównym celem instytucji seminaryjnej, nie powinno się pojmować zbyt ciasno, pragmatycznie. Zbytne nastawienie się na cele praktyczne już w pierwszych latach pobytu w seminarium, zaniedbanie solidnej formacji intelektualnej oraz wiedzy teoretycznej alumnów, odbija się ujemnie na przygotowaniu do przyszłej pracy. Dlatego wszelkie reformistyczne tendencje w zakresie programu nauczania filozofii i teologii w seminarium winny iść w kierunku jego przekształcenia, a nie ograniczenia. Jednym z ważniejszych postulatów związanych ze sprawą studiów filozofii wydaje się być ujednoczenie programu pierwszych dwu lat studiów i zmniejszenie na nich liczby przedmiotów nie-filozoficznych. Alumni od razu na pierwszym roku spotykają się z nadmiarem wykładanych przedmiotów, co bynajmniej nie sprzyja rzetelnemu studium żadnego z nich. Zdarza się, że na koniec roku mają do zdania siedemnaście różnych egzaminów. Szereg bardzo ciekawych spraw poruszył autor przy omawianiu zagadnienie wykładów i ćwiczeń. Mocno między innymi podkreślił wartość ćwiczeń. Wiedza bowiem zdobywana tylko przez wysłuchanie wykładów ma często charakter wiadomości werbalnych. Dopiero ćwiczenia pozwalają — zdaniem autora — opanować szczegóły metody naukowej, zrozumieć genezę i właściwy sens określonych pojęć, dojrzeć konkretne sposoby dochodzenia do twierdzeń filozoficznych. Wysunął dwa związane z tym zagadnieniem postulaty. Zaproponował wprowadzić we wszystkich seminariach na pierwszym kursie co najmniej jedną godzinę tygodniowo proseminarium, którego celem istotnym jest zaprawa do krytycznego czytania i posługiwania się piśmiennictwem z zakresu filozofii. Przeprowadzać w jego ramach także prace pisemne. Sugerował również wprowadzenie ćwiczeń przynajmniej z takich dyscyplin filozoficznych jak: logika, metafizyka, psychologia, filozofia przyrody. Jeśli chodzi o wykłady monograficzne z dyscyplin filozoficznych i przedmioty pomocnicze do filozofii, autor mając na uwadze cel studiów seminaryjnych, stwierdził, że nie jest rzeczą konieczną, aby takie wykłady wprowadzać, zwłaszcza jeśli przeznaczą się dostateczną ilość godzin wykładowych dla takich przedmiotów jak np. filozofia przyrody, psychologia, czy historia filozofii współczesnej. W kwestii seminariów naukowych proponował podejmowanie naukowych opracowań ważniejszych praktycznie problemów filozoficznych. Autor wymienił szereg takich zagadnień, które winny być specjalnie uwzględnione w intelektualnym przygotowaniu się alumna do pracy duszpasterskiej. Doniosłą sprawą zarówno dla wykładowców jak i studentów stanowią podręczniki. W związku z tym zagadnieniem autor przytoczył szereg wypowiedzi profesorów seminariów. Wypowiedzi te dotyczyły, treści, układu materiału i walorów dydaktycznych podręczników wydanych na użytek w zakładach teologicznych. Proponował powołać do życia specjalny komitet redakcyjny podręczników seminaryjnych i zapewnić w jego

pracach udział możliwie jak największej grupy specjalistów. Podręczniki winny być pisane — zdaniem autora — językiem współczesnym, poprawnie pod względem metody, mają uwzględnić aktualną problematykę filozoficzną. Takich podręczników potrzeba przede wszystkim do: ogólnej metodologii nauk, teorii poznania, filozofii przyrody nieożywionej i ożywionej, metafizyki oraz etyki filozoficznej. W sprawie organizacji egzaminów autor proponował wprowadzić powszechnie w seminariach — na sposób uniwersytecki — tzw. przerwę semestralną i egzaminy półroczne z obszerniejszych przedmiotów.

Na zakończenie autor wysunął szereg spraw, które należałoby omówić na następnych konferencjach naukowych. Podkreślił konieczność ujednoczenia programu studiów filozofii dla seminariów duchownych w skali krajowej. Referat spotkał się z dużym uznaniem wśród auditorium.

E. Morawiec

Sprawozdanie z „Dnia Filozoficznego“ Akademii Teologii Katolickiej.

Na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej ATK w dniu 4 maja 1965 r. odbył się zorganizowany przez pracowników nauki „Dzień Filozoficzny”. Program dnia wypełniły następujące odczyty:

1. Prof. W. Tatarkiewicz, Uczciwość i dobroć
2. Prof. T. Czeżowski, Zagadnienie jedności nauki
3. Prof. J. Pastuszka, Osobowość w filozofii egzystencjalizmu
4. Bp B. Bejze, Dyskusyjne problemy w teodycei

1. W. Tatarkiewicz, Uczciwość i dobroć

(streszczenie)

Pod tym tytułem autor przedstawił zagadnienie czterech typów sądów etycznych. Ze względu na to, że odczyt ten został opublikowany w „Znaku” (zob. nr. 130) 1965 (412—418) streszczenie ograniczy się do podania kilku zasadniczych myśli.

Wśród sądów etycznych autor wyróżnił cztery rodzaje: sądy o wartości, o słuszności, o moralności i o zasłudze. Sądem o wartości jest sąd, który stwierdza, że taki czy inny czyn lub taka czy inna tego czynu własność posiadają w sobie wartości. Mogą to być sądy oceniające dodatnio lub ujemnie. Ich charakter jest zawsze ogólny oraz abstrakcyjny. Oceniają bowiem wartości w oderwaniu, które w rzeczywistości występują nie w oderwaniu, lecz w wielorakim powikłaniu. Sąd o słuszności traktuje zaś czyn łącznie z jego skutkami i traktuje go porównawczo z innymi możliwymi w tym przypadku czynami; powiada, że dany czyn wraz ze swymi skutkami jest w danej sytuacji ze wszystkich możliwych najlepszy. W takich sądach porównawczych nie chodzi już o to, co jest dobre i lepsze w ogóle, lecz w danej sytuacji lepsze, korzystniejsze, potrzebniejsze. Sądy takie muszą liczyć się nie tylko z wysokością dóbr, ale także z sytuacją, dostępnością i aktualną potrzebą dóbr. Chociaż mogą, ze względu na powtarzanie się sytuacji życiowych, być uogólniane, to jednak są sądami jednostkowymi. Dają wyraz jednorazowej sytuacji. Sąd o moralności dotyczy intencji czynu. Wreszcie sądy o zasłudze dotyczą wysiłku, dokonanego przy spełnianiu czynu moralnego.